

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díjak:		A társulat minden rendű tagjai	A lap szellemi észét illető cikkek a szer-
Égész évre	4 frt	a lapot tagdíjaikért kapják.	kesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénz-
Félévre	2 „	—	tárnoki — az esetleges reklamációk pedig a
Negyedévre	1 „	Kéziratokat nem adunk vissza.	kiadóhivatálnak küldendők.

Mire tanít a király a tíz szobor által?*)

Kedves tanuló ifjuság! A mi iskolai ünnepélyt azért rendeztük, hogy hálaunkat nyilvánítsuk dícsőségeseen uralkodó I. Ferenc József apostoli királyunk ő felsége iránt és tanulságot merítsünk az ő magasztos intézkedéséből.

Királyunk ő felsége ugyanis a múlt 1897 év szeptember 25-én azon rendeletet bocsátotta ki, hogy az ő költségére álltassék fel Budapesten, édes magyar hazánk fővárosában tíz magyar történelmi térbenak éreszobor, tíz magyar férfúnak emlékoszlopa, kik a magyar történelem számos jelesei között magoknak kiváló érdemeket és halhatatlan nevet szereztek! . . .

Tíz szobrot emeltet a jó király, példaadásul; aztán a példát kövessé és a többit emeltesse fel maga a nemzet. Tíz szobrot emeltet ami büles fejedelmünk hálaül és elismerésül a magyar nemzet iránt, mely tíz század óta bírja Magyarországot, tíz századon át áldozott érette életet és vagyont, tíz századon át védelte azt külső és belső ellenségei ellen.

Tíz lustruma, vagyis 50 éve, hogy felséges királyunk uralkodik Magyarországon. Ez alatt megismerte a nemes magyar nemzetet a jelenben és megismerkedett nemzetünk múltjával is a történelemből.

* * *

I. A magyar nemzet történelméből ismerni tanulta királyunk ő felsége először is, hogy Arpád fejedelem és a hét vezér miként foglalták el Magyarországot; mily kiméltelen bántak megbódított alattvalóikkal; miképen szervezték Pusztaszeren az országot; azután miképen alapították meg hirnevöket ezen világrészben s a szomszédos országok népéinél is! Megismerte mind ezt a büles király, s emléket rendelt állítani annak a krónikásnak, annak a történetírónak, ki magyar nemzetünk ama régi viselt do'gainak emléket hátrahagyta; azonban, nagy kárunkra a névtelenség leple alatt maradván, azért a „Névtelen jegyző“ nevé viseli. Némely tudós azt tartja, hogy ez a névtelen jegyző III. Béla királyunk korlátnok, erdélyi prépost volt . . . Nagy dícsőség volna ránk erdélyiekre nézve.

Egyébiránt a jószágos király az által, hogy a Névtelen

*) 1898. február 15-én a gyulafehérvári róm. kath. elemi fiúiskola ünnepélyén, melyet a 10 királysobor hálaünnepelésére rendezett, az igazgatónak Imets F. Jákó, kanonok, plebánosnak megnyitó felolvasása.

Jegyzőnek éreszobrot emeltet, megtisztelti és az elismerés koszoruját teszi mindazon írők fejére, kik Magyarország történelmét, az elfoglaltság és igazságérzet elővilágítása mellett kutatják és művelik.

II. Látva a történelemből a mi büles királyunk, hogy a magyar nemzetnek nemcsak az ország öslakosaival és szomszéd népekkel kellett 1000 éven át küzdenie, hogy országuakat birtokba vegye, megalapítsa és napjainkig fenntartsa; hanem a pogánysággal és önmagával is közel 100 évig kellett tusakodnia, hogy teljesen keresztényen váljék s a kereszténység által Magyarorszá; fennállását biztosítsa. — Géza fejedelem és sz. István első apostoli királyunk sokat tettek a kereszténységért; de a pogányság eszrája még sok helyt nem volt kiirtva a szívekből. Emiatt zavarok támadtak ezen zavarokban szenvedett vértanú halálai sz. Gellért, kit a pogány magyarok egy bösz eszortja a kelenföldi csüstről, mely azóta sz. Gellértnek nevezetik, a Dunába taszított. Sz. Gellért velencei származásu nemes ember, egyike volt azon apostoli férfiaknak, kik a kath. hit hirdetése és terjesztése végett az ifju Magyarországra jöttek vala. Előbb sz. Imre herceget tanította s azután sz. István őt esanádi első püspöknek nevezte ki Szerette az igazságot és ezt Sámuel királyljal szemben is ki merete mondani.

Midőn a mi jó királyunk sz. Gellért püspöknek szobrot emeltet, megtisztelti egyszersmind az egész püspöki kart, mely a sz. hitet és igazságot hirdeti, s mely a magyar alkotmánynak mindenkor egyik legfőbb oszlopa volt . . .

III. De Magyarországnak mindig voltak külső a mi birtokunkra és javainkra vágó ellenségei is; azért a magyarok folyton tegyverben kellett állnia, hogy az ország függetlenségét és szent hitét megvédelmezze. Ezt olvassa ki büles királyunk Magyarország történelmének minden lapjáról; s látva mily vitéz és mégis mily istenfől volt egykor ez a nemzet; szobrot emeltet az ország és kereszténység legnagyobb hősének Hunyadi Jánosnak. Hunyadi erdély-részi származásu nemes vitéz volt; közeli rokonságban a Székely és Geréb székely családokkal. Az egyszerű nemes ember csupán kiváló érdemeinek lépcsőin egész az ország kormányzásáig emelkedett. Legfőlegesebb ellensége volt a töröknek, ki ez időben már Európában is, mint bódító nagy hatalom lépett föl. Hunyadi 12 csatában verte meg hazánk és a keresztény Europa ezen vad ellenségét. Egyik nevezetes harca itt folyt ie Gyulafehérvár mellett, a Bilak körül,

1442-ben. E őb *Lépes* György erdélyi püspök, azután *Kemény* Simon s a mellette vivő székelyek haltak hősi halált a törökökkel szemben. A csata Szent-Inre mellett dőlt el. Hunyadi a töröktől elvert zsákmányból a mi székesegyházunk szentélyét építette ki, s azon kívül a maros-szentimrei és tövisi ma is fenáll, s a magyar-orbói templomokat emeltette, mely utóbbinak már csak romjai láthatók a tövis-nagyenyedi országút mellett. Hunyadi Jánosnak tetemei is ott nyugszanak az általa megújított székesegyház boltíve alatt; ott látjátok a kerüs előtt jobbra a három sarkophagot, azaz síremléket, a melyek középsője magát Hunyadi Jánost, a halhatatlan hőst, hazánk és a kereszténység védőjét; a másik fiát a vértanú halált halt Hunyadi Lászlót; a harmadik Hunyadi János testvérét Hunyadi Székely János vitézt ábrázolja.

Mikor a durva ellenség által megcsönkített ezen síremlékeket látjátok, jusson eszetekbe azoknak hazaszeretete és vallásossága, kiket azon emlékek ábrázolnak. *Lépes* György erdélyi hős püspökre is emlékeztessen városunkban a „*Lépes-út*“ s annak végén a Borbánd felé dőlőn az ugynevezett „*Lépes-Kereszt*.”

VI. Bölcs királyunk látja a magyar nemzet történelméből, hogy az jogszerető és törvényiszteelő nemzet volt s vére hullásáig ragaszkodott azon kétoldalú szerződéshez, melyet honfoglaló őseink verőekkel peesélték meg s mely a magyar törvénykönyvek az alapját képezi. Midőn *Ferenc József* ő felsége *Verbőczy* Istvánnak, a legnagyobb törvénytudónak szobrot emeltet, újból és örökre megpeesélteli azon királyi esküt, melyet Magyarország törvénykönyvére 1868-ban letett; de egyntal elismerést és tiszteletet tanúsít a magyar nemzet jogérzete és törvényisztelete iránt. A magyar mindig ragaszkodott királyához és a törvényekhez; ez tartotta fenn hazánkat 1000 esztendő viharai és viszontagságai során; jövőre is a jogfolytonosság lesz fennmaradásának legbiztosabb alapja.

V. Midőn édes hazánk nagy része a mohácsi vész után a kérelhetetlen török zsarnokság igája alá jutott s a kard kihulló félben volt a magyar vitézek kezéből: lelkes írónak és költőknek azon feladat jutott osztályrészökül, hogy a esüggő lelkekben élessék a reményt egy jobb jövőre iránt, ápolják a nemzeti öntudatot, az isteni gondviselésben való bizalmat, s óvják a nemzetet az elcsüggedéstől, a lemondó elszibbadástól. Hazánk írói közül közel 400 évvel ezelőtt *Tinódi* Lantos Sebestyén volt azon lelkes hazafias író és költő, ki ama nehéz időkben az országban mint egy bánoostorozó, vigasztaló, bátorító próféta, lelkesítő költő járt körül.

Midőn jóságos királyunk ő Felsége *Tinódi* Lantos Sebestyénnek szobrot emeltet, részvétellel járul hozzá a magyar nemzet azon gyászához, mely a mohácsi veszedelem után hazánkra borult; de *Tinódi* alakjában egyszersmind babérkoszorút tűz föl azon nemzeti írók halántékaira is, kik a hazát író-tollukkal szolgálják s a nemzeti műveltséget önzetlenül, és nemes eszménységükkel terjesztik. Napjainkban számtalan író, költő, tudós és művész versenyez az irodalom mezéjén: de oly lelkesedéssel, önzetlenséggel és hazafiai szeretettel, mint *Tinódi*, kevés.

VI. Szomorú, viszontagságos és rendkívül küzdelmes napjai voltak hazánknak azon másfél század alatt, míg or-

szágunk nagy része a zsarnok török igája alatt nyögött. A törököknek nem volt elég az ország fővárosa, az ország alsó termékenyebb vidéke; mindinkább tovább akart terjeszkedni. A szegény magyarnak folytonos harcban kellett vele állnia. Midőn a Dnánntuli részekben tovább akart hatolni: *Zrínyi Miklós* útját állta a csekély erősségű Szigetvárnál. *Zrínyi* és vitéz társai a felgyult várat tovább nem védehették, kirohant a roppant számú ellenségre és társával együtt hősi halált halt. Meghalt a haza, a trón és keresztény Európa védelmében. Méltán említett föl ezen dicső hős nevére híres felköszöntőjében, Budán, tavaly II. Vilmos, a németek nagy nevű császára is.

Midőn királyunk ő felsége *Zrínyi Miklós*nak, a szigetvári hősnak emlékszobrot emeltet, a hazaszeretet és hősi önfeláldozás példányát tiszteli meg s ércnél becsesebb emléket emel egyszersmind magának is mindazon honfi szívekben, melyek *Zrínyi Miklós* dicső nevére még a mai haszonleső korban is fel tudnak dobbanni!

VII. *Zrínyi Miklós* balhatatlan esatája után bágyattabbá lett a török félhold fénye is; de még sokáig nem homályosodott el. Míg a török szultán a magyar király farkas szemét néztek egymással, köztük az erdélyi fejedelemségnek jutott azon kényes feladat, hogy a magyar nemzetben fűntartsa a nemzeti öntudatot, a nemzeti és vallás szabadságért való küzdelmet és a haza függetlensége iránti reményt.

Látta a történelemből a bölcs király a honfiak keserű vívdóságát, midőn azoknak szívöket a magyar koronázott király, a törökök fenhatósága és az erdélyi fejedelmek iránti hűség által úgy szólva három felé kellett volna szakítaniok, s a legbőleesebb hazafiak is gyakran tanácstalanok valának; ekkor emelték fel a szabadság zászlóját előbb *Boesckay* István, azután *Bethlen* Gábor erdélyi fejedelmek. *Boesckai* megszabadította az erdélyi és tiszai részeket az idegen martalócok zsarnokságától s győzelmes harcok után a magyar királyljal Bécsben békét kötött, melynek értelmében a magyar alkotmány elismertetett.

Midőn jóságos királyunk *Boesckai* István emlékenek szobrot emeltet, szobrot emel egyszersmind a magyar alkotmánynak, s megkoszoruzza a magyar szabadság és függetlenségért vívott küzdelmek jogosultságát!

VIII. *Bethlen* Gábor Erdély legjelesebb fejedelme volt. Alatta is folytak a háborúk, de már mérsékeltbben. Az ő kormányja alatt felcsegett virágozni a tudomány, művészet, ipar és közjóit. Itten Fehérvárt, mely az erdélyi fejedelmek székvárosa volt, állította fel *Bethlen*, ott, a hol most a nagy kaszárnya fekszik, az európai bíri főtanodát, mely innen később Nagy-Enyedre vitetett át.

Midőn királyunk ő Felsége *Bethlen* Gábornak szobrot emeltet, nemesak a nagynevű fejedelem érdemeit tiszteli meg, hanem általában minket erdélyieket is, kiknek ősei bölcs és viléz fejedelem alatt vallás és nemzetiségbeli különbség nélkül egyesülve, bizalmatlanság és szétbuzás helyett, nagy dolgokat tudtak a közjavára kivinni.

IX. *Boesckai* és *Bethlen* protestáns fejedelmek voltak. Hogy a magyar nemzet jó része az ő hatalmas befolyásuk dacára is ősi szent vallásához hű maradt, vagy ahhoz visszatért, azt legnagyobb részben *Pázmány* Péter bíbornok és esztergomi érsek rendkívüli eredményes működésének kell tulajdonítani.

Pázmány Péter Nagy-Váradon született; előbb Jézus-társasági szerzetes volt, azután az ország legelső papjává lett. Buzgósága, mély tudománya, nyelvünknek utólérhetetlen művelése és kezelése által örökre ragyogó nevet szerzett magának.

Midőn apostoli királyunk Pázmány Péter emlékének szobrot emeltet, megtisztelt benne országunk legnagyobb apostoli férfiát és a magyar kath. egyházat, melynek Pázmány örökre disze és büszkesége marad.

X. A múlt század elején két táborra volt szakadva a magyar nemzet teste. Egymást rontották a királyi és fejedelmi hadak, az úgynevezett laboncook és kurucok; végre létre jött a szathmári béke s azután az úgynevezett „pragmatica sanctio,” azon alapszerződés, mely szerint a Habsburg-uralkodóház tagjai országunk trónján törvényesen örökösödnek. A ki felséges uralkodóház között a kibékült és a nemzet és kölesönös bizalmat leginkább létrehozta, az gróf *Eálffy* János nádor volt, kinek loyális jellemében és hazafiasságában az uralkodó és nemzet egyaránt bízott.

Midőn ő felsége gr. Pálffy János nádorispánnak szobrot emeltet, akkor ebben a király és nemzet egyetértésének emlékoszlopát emeli föl, állandó tanulságára a jelenvaló és jövőendő időknek.

Ujból kérдем tehát *kedvs* gyermekek! *Mire tanít minket a tiz szobor által a király!* Szemléltetőleg tanít

1. a *Névtelen jegyző* szobrában az őseink iránti tiszteletra és a nemzeti történelem tanulságaira; figyelmeztet estanít

2. *Sz. Gellért* szobrában arra, hogy ősi szent hitünket ne szégyeljük soha megvallani, ha azért a vallástalan emberek kigunyólnának is.

3. *Hunyadi* János szobra által emlékeztet a király a haza üzenetlen szeretetére, az Istenbe vetett bizalomra és a magyar ősi erényre!

4. *Verbőczy* István szobra által a magyar alkotmány és törvény tiszteletére.

5. *Zrínyi* Miklós szobra által arra tanít, hogy a bázárta a szükség kívánja, mindenünket, magát az életet is föl kell áldoznunk.

6. *Tinódi* Sebestyén szobra által lelkesít a magyar irodalom pártolására, az igaz, szép és nemes eszméknek, a művészetnek ápolására, a költők, írók és tudósok tiszteletére, a jó könyvek olvasására, a rossz könyvektől és olvasmányoktól való őrizkedésére.

7. *Boeska* István szobra által a figyelmeztet a közszabadság tiszteletére és védelmére;

8. *Bethlen* Gábor szobra által a fejedelem iránti tiszteletra és a nemzetiségek testvéries egyetértésére;

9. *Pázmány* Péter szobra által az Isten kegyelmének csodáira, a főpapság iránti bizalomra és a magyar nyelv művelésére; végül

10. *Pálffy* János szobra megtanít az uralkodó iránti hódolatra, s azon imádságra, hogy „adjon az Isten a királynak jó tanácsosokat!”

Most pedig mondjátok vélem együtt, hogy felséges királyunkat, ki az általa a magyar nemzetnek adományozott tiz történelmi szoborban magának is maradó emlékeket állít, azok által minket szemléltetve és állandólag a legszebb hazafüi és keresztény erényekre figyelmeztet és oktat, a magyarok Istene még sokáig éltesse!! Éljen a király!

Eljen!!

A gyergyói kepeszabályzathoz.

(Folytatás.)

4. A 4. §-ban jelzett kepezési lajstrom bemutatás és széthordás ép oly nehézkes és kivihetetlen, de fölösleges is. A tervezet e pontja igen nagyvárosi és irti tempóra vall. Ez még a gyergyói városok avanszírozott községekre is sok, talára pedig, hol még oly nagy az irti nem tudók száma, éppenséggel nem való. Ez számtalan felebbezésekre, félreértés, visszaélés és zavarokra szolgáltatva ürügyet. Itt bőven elég—amint több helyen szokásban van ha a templom előtt a kivetést felolvassák vagy kijelentik, hogy az megtörtént és 8 nap alatt utannézve, ki sértve érzi magát azalatt felebbezésel émet ellene. Avtán e házalás újabb fáradsággal és költségekkel is járna, mert hát ingyen ki tartoznék a lajstromot széthordani és bemutatni? Mi nem birunk diktatori hatalommal.

5. A 4. 5. 6. 7. §-ban jelzett egyházi és világi vegyes felebbezési fórum feltétlenül elvetendő. A feunebb intézett minsteri döntvénynyel és jelen gyakorlattal az úgy is tisztázottatott. Isten mentsen, hogy az egyháziak újból egyik másik szolgálékú körjegyző s most anyakönyvvezető által inspirált információk játékainak legyenek kitéve. A mulat ismerjük, legyen az példa most a jövőre. Egyházi szabványaink szentesített törvényeknek alapulnak. Árulás nélkül jogainkat fel nem adhatjuk. Ne engedjük semmiféle beemepszések által azokat megcsonttatni. A sok jó akarattal már nyakig vagyunk, akár a börtönök ajtajáig.

Az a feltogás pedig, hogy a vallásminister úr a mi kepe ügyünkben, mint a legfőbb védnök és kegyúr helyettese harmadtoklag itélkezze: a kathólikusok ellen irányuló újabbkori elmélet és liberális erőszakoskodás. A legfőbb kegyúr és a mi kepek nagyon messze esnek egymástól. A felekezeten állam minsternek a mi autonómjogokon alapuló kepefelebbezésünkhez a mai viszonyok között tulajdonképen semmi köze. A mint a protestáns felekezetek ez ügyet nem viszik a minster ele s abba nem is szól. Hát csak mi lennénk itt kötve. A vallásminister úr lehetne talán a legfőbb kegyúrunk végrehajtója, de helyettesen épen a kepegyben alig.

A tervezet fél a helyi lelkész információjától s tán ezért elejtí az esperesi hivatalt mint II. felebbezési fórumot s a III-ikat a minsterhez viszi, mintha azt hinné, hogy az esperes és püspök nem juthatnak tárgyi igazsághoz s az igazság csak úgy derülhet ki, ha az a körjegyző által informált főszolgabíró és alispán urak kezén átszűrődve a minisztertől kerül vissza a felebbezőkhöz.

6. A tervezet a 6. §-nál nem intézkedik, hogy a kepezésnél a gabona minősége és mennyiségének feltűvizsgálása és elbírálása mikép történjék, hogy az egyháziakat ne dobják oda egyes kepezők kitémadásainak s az esetleges visszautasítással járó piszkos sztkozódásoknak. Ha az újtervezet e leggyűlöletesebb pontnál nem siet az egyháziak gyökores kiségetéséhez akkor nincs értelmez egész újításnak. A régebbi constitúciók erre nézve intézkedtek. Nem ajánljuk az eljárást, de a protestánsok ma is igen sok helyt a mezőn jegyezki ki a kepekalongyákat s lelkismeretesen mellé állanak az ügynek, hogy az egyháziaknak nem kerül külön költségekbe. Ez pedig a hie Rhodus, hie salta pontok egyike.

7. A 8. § szerint a végrehajást a lelkész írásbeli kérésére a községi előljároság rendel el síb. Ez ismét a végrehajással járó gyűlölet özőnt a lelkészre zudítja. Az eljáró végrehajtó, ha nem is viszi magával a lelkész végrehajtó kérését házról házra, de szóval elmondja annak értelmét és őt okolja érte.

A régi constitúciók szerint megyebíró és egyháziurnaknak büntetés terhe mellett oly kötelezősögek volt a kepeát a kitűzött napok alatt behajtani és beszédni, hogy ennek gyűlöletet nem tudták volna — de akkor nem is akarták a lelkészre háritani. Az idők változtak, ezeket kellett volna a tervezetnek gyógyítólal felölelni. — Nem teszi.

8. A 10. §-a visszaelő és zaklató végrehajtó esküdtet 5 frt rendbírásággal bünteti, de az egyháziak ellen igazító előjáró ellenőrzéséről és büntetéséről nem intézkedik.

9. A 11. §-ra kérdés, hogy a szegény pap és tanító, kinek nincsen hol mitéle munkán dolgoztassa le annak kepeilletékét, kin a képét nem lehet felhajtani — mit tegyen? Az ilyenek talán másnál végzett munkájáért járó napszámját foglalhatnak le a kepeilleték erejéig? De ez is mennyi átokkal jár.

11. A 13. § nem állhat meg. Mindenki tartozik ott és annyi helyen gabona, vagy pénzért fizetni, a hol és hány helyen akar gazdálaga, cselédjé, akár önszemélye és családja érdekében az egyháziak szolgálatát igénybe veszi, vagy veheti. A dolog világos. A kettős lakhelyű egy helyen fizetvén, ott természetesen az egyháziak szolgálatára állanak, de a másik helyen az egyháziakat mitéle hatalmasság törvény stb. fogja rászorítani, hogy ingyen szolgálatokat tegyenek. Azt meg nem lehet képzelné, hogy egyik helység egyházi személyei a másikéval megfelezzék az egy helyen fizetett képét. Itt egyenes uton kitérni nem lehet.

Nem állhat meg a 13. § utolsó „Egy helyen” stb. bekezdése egész, de főleg a hivatalnokokra vonatkozó szakasza — egyebeket elbaligatva az elmondottak alapján sem.

A vidékről állomásra bejáró hivatalnokok nem, de ha az espereskerület valamely nitőzségében dologi teherként gabona kepevel elérhető birtokkal bírnak, ott gabona kepe, állomás helyükön pedig ha ott laknak személyi teherként pénz jövedelmük után pénzt fizetni kötelesek.

Példán a molnárak a malmon kívül a földhözknak — külön bért kötelesek fizetni. — Ez régi constitúciókon alapuló ősi gyakorlat. Ezt felbontani nem lehet.

12. A 14. § szövegéből bevezetendő lenne a mezőgazdaság haszonbérleti tekintet nélkül vállalkóra és arra, hogy stb.

13. A 15. § úgy módosítandó, hogy a felesmívelésnél felébevető és tulajdonos a termés minősége és mennyisége szerint mindig tartoznak fizetni. — A régi constitúciók ezen pontja szerint kepeitörvény alá tartozik különbség nélkül az ősi, szerzett, haszonbérbe vett vagy bármi módon és címen művelt földnek termése. A felibe műveltető földtulajdonos mindazon helyeken termés minősége és mennyisége szerint tartozik fizetni, a mely helyeken rá az illető felkész joghatósága kiterjed. Különbön a megállapított jövedelem megszokul. (L. Mitrovsky-fele jegyzetek e. s. következő pontját.)

14. A 17. §-ra általában megtettük észrevételünket, hogy ez csak a kibújókat szaporítaná — E §-pontjai alatt meg kellett volna állapítani, hogy ki hány véka, vagy köből férejtű föld termése után hány kalongya őszí és tavaszí kepe tartozik fizetni. A kepe a 3. §-szert legtovább május végeig előirandó, ekkor pedig nálunk a termés nincs annyira kifejlődve, hogy abból a kalonyák számát meghatározni lehessen. De, ha a kepeketvő tudja, hogy kinek hány véka vagy köből terejtű vetése van közép számítással a tapasztalás után tudja, hogy a kepekötelesek hány kalonyája lehet szegény, középes és jó termés esetén.

A tervezet e §-a csak azokat írja elé tavaszí kepevel, a kinek tavaszí termé, de arra az esetre nem gondoskodik, ha valaki — a mi pedig nagyon gyakori eset — az összes földjeit őszível veti be s így tavaszra nem terem vagy csak töröküzája, pityókája, lencséje, borsója, búkkönye stb. terem s eképen nem is írja elé, hogy mitéle termésnek tartoznak a kepe törvény alá. Mindez pedig nagyon lényeges dolog. — A régi constitúciók és gyakorlat szerint ámbár nem tartatott be sóha, hogy a 6 és 12 kalongya után valaki okvetlen a fél és egész kepe megfizesse, de tavaszí kepe minden fél őszkepe ha 10–12 kalongya őszé és minden egész őszkepe, ha 24 kalongya őszé termett, előirattott fél vagy egész tavaszra, ha tavaszí nem volt vetve is. — Más helyeken, mint pl. Menaságon megfordítva áll a gyakorlat. —

A tervezet nem gondoskodik arról sem, ha valakinek sok széna helye s néhány párcella szántója van, hogy az ilyen mit fizessen. Az oláhfalvak pl. szénát is fizetnek az

egyháziaknak. — A régi constitúciók és helyi viszonyokhoz alkalmazott jogszokás, gyakorlat mindezekben jötték a dert. Az új tervezet beláthatatlan fordultásokat és zavarokat szülne.

Igy az új tervezet rosszabb lenne a régi kiforrott constitúcióknál, a nyújtott: medicina peior esset morbo; mert a 17. § 7. pontja „szabadságában áll” stb. teljesen határozatlan, nem orvosolja az érintett bajokat. Nem mondja meg, hogy az őszkepe milyen kétszeres mennyiségű tavaszszal t. i. árpa, zab, töröküzája, pityóka, búkköny stbvel és viszont a tavaszí hány kalongya őszível — egyenlítse ki. — Egy őszí kalongyának 2 kalongya tavaszí és viszont telet meg a constitúciók szerint.

15. A 18. §-ban utalt s a 17. § 5. 6. pontjai alá tartozók, hogy miért mentettek fel teljesen a fizetés kötelezettsége alul, itt a 19. §-negyedik kikézdésben is a fakepe alul: nincsen indokolva. Azt értjük, ha az egyháziak az ilyeneknek vissza adják vagy elengedik a kepe, de hogy a kötelezettség alul törvényesen felmentessenek, nincs ok rá, hisz igazonó máhájuk is van.

16. A 19. §-ban elé kellett volna írni annak a fának a minőségét és mennyiségét pontosan, mert az egyháziak e pontját a legérzékenyebb károkat szenvedik. A ki az erdőből bevettott fának felét az utak szélén leveti s csak a más felét viszi az egyháziaknak, azzal szemben mi az eljárás?

17. Az Olton és Maroson lévő molnárak a régi constitúciók szerint 6 régi véka rozstot és 6 régi véka zabot, a patalkalmok molnárai felét fizetik. Az új tervezet csaknem felére huzza le ezek kepejét. Nincs ok rá. Hagyjuk meg a régi gyakorlatot. Nálunk a molnárak azok, kik minden ellenőrzés nélkül mint ugyanannyi herék a közönség nyakára vannak boesátva s tetszőek szerint vámolnak. Nincs ok a kőnyaitésre az egyházi javadalom kárával. Így a szolgálmany megváltása is egy véka őszít 1 frt, egy véka tavaszí 50 kr. számítva eszközözhető.

18. A 21 §-1–24. pontjai alatt elsoroltak nagyobb jövedelmők mértéke szerint több osztályba sorozva megfelelő nagyobb kepevel irandók elé a funkciók úgy, mint a városok.

Gyö-Szt-Miklos, Ditró és Alfalunak várossá való kiemelése — mint a jövő század regéje — e tervezetben, valamint az egész tervezetnek Gyergyóból való kiindulása és a gyergyói hitközségekre való alkalmazása nagyon fűrésának és meglepőnek tűnik fel, midőn tudtukkal a jelenben az egész Gyergyóban három terményben kepező hitközség van, midőn emelögva a tervezet 22. 23 s részben 27. 28. stb. §§ai a várossá emelt nagy községeket hol e §§ban érintettek tartozkodnak — nem érinti.

Ismerve a „Csikszeredai kepegy”-et, e tervezet hangja és sajátos partikularis jellegénél fogva igen sok módosítással talán Szeredában beválna, de oda se menők ajánlani.

19. A 22. —28. §§-okban elsoroltak, ha már a tervezet az osztályozás alapjára helyezkedett — szintén legkeresőbb hat osztályba lettek volna jövedelmők mértéke szerint, mint a 17 §-1–6 osztályosai sorolások és minden terményeivel nem bíró kepekötelek fizette volna jövedelme mértéke szerint az osztályának megfelelő gabona értékét.

Különbön e §§-okban elsoroltak jövedelmét összevetve a 17 §-1–6 pontjai alattiak jövedelmével: a gabona és pénzbeli kepefizetések nincsenek igazságos arányban a kettő közötti jövedelmek mértékével. A terménybeli kepezők nagyon meg vannak terhelve, míg a tervezet a pénzjövédelmeknek kiváltságokat és nagy kedvezményeket nyújt, tehát az „egyhátszolgák egyaránt szolgálván, minden rangu és rendű embereknek”, egyaránt való egész bért fizessen mindenki jövedelme szerint, vagyis a pénzbeli kepekötelesek felebb emelendők és arányosabban osztandók be, mint a tervezet kontemplálja.

A tervezet szerinti 20 kalongyás ősz-tavasz és fakepe köteles 10 frttal válthatja meg e kepejét, s ugyanakkor az 1500 frtos hivatalnok 8 frtot fizet. Hol itt a jövedelmek közötti arány? hol itt az osztó igazság?

Ebből látszik a tervezet részrehajlósága. A tervezet a

pénzjövdelemmel bírók osztályának kedvezményeket nyújt, mi a kaszt kiváltságolására vall. Ezt itt eltűrni nem szabad, nem lehet.

20. A 30. §. a 60 évet talhaladó családfőt a házközösségben a természetben gabona és faképezéstől felmenti. Ez semmi esetre sem fogadható el, mert e 60 éves családfők rendszeren a gabonatermő földeknek tekkönyvi tulajdonosai s e felmentés rendszeren zavarokra szokott alkalmat nyújtani a családban is. E § nem írja elé, hogy azok, kik közösen gazdálkodnak, de terményeiket megosztják, terményeik mennyisége és minősége szerinti fél vagy egész gabona képével és fával tartoznak.

Továbbá e §-nak a vegyes házssok képéje után elő kell vala írni a romai és görög katolikus bázis felekre vonatkozó püspöki egyezséget is, mely szerint ezek az egyház szolgáinak szolgálmányaitak leróni kötelesek.

Bár kivonatos volna a stóának egytormán és egyöntetű szabályozása, de azt a 30 § utentiója szerint és ma általában nem volna tanácsos megbolygatni. Így a szabad stóának, a hol azgyakorlatban van — törlése, jelenleg mellőzendő, mint az egész ügynek megbolygatása.

Még volnának e tervezetnek bíányai, de legyen elég most úgy hamarjában ennyi. Úgy hiszem, hogy mielőtt az igen érdekelt papság e tervezetet a hitközségi tanácsokban megvitatás tárgyává tenné — előbb százszor és ezerszer s talán rendkívüli korona elé vive megfontolja, hogy mit tegyen vagyis a jelen körülmények között feltétlenül levegye a napirendről az ügyet.

E tervezetben a mi jó van, az szészorta jobban van megállapítva, körülírva és atvive a gyakorlati életbe a régi konstituciókban, mint ez kontemplálja. A többi pedig, ha életbe volna hozva, így is törlendő volna.

2 s.

A hét.

Wlassics a közoktatásügyi miniszter úr vádaskodik! Annnyira jutott már a magyar kormány, hogy ama tényeit, melyek liberális kormányzati elveinek következményei s melyekkel rést ütött a történelmi jogon, vádaskodással igyekezik elfogadhatóvá tenni. Így pl. a kultuszminiszter úr ama beszédében, melyben sok ígéretről, de kevés határozott eredményről van szó, a katolikusokat nyíltan a hazafiatlanság vádjával illeti s kimondja, hogy a kath. iskolákat nem lehet a katolikusok kezében hagyni, mert „így a nemzeti kultúra diadalmas előretérésében fél leve tartóztatva.“ Ez elég világos beszéd. A katolikus tanintézetek ellenségei a nemzeti kulturának s az ifjúságot hazafiatlanná nevelik. Szeretjük az őszinte szót, szóljunk mi is őszintén.

A miniszter úr beszédéből eme következtetés vonható le: a kath. alapokból fenntartott iskolákat ki kell venni az egyház kezéből. Veszedeles tan ez, mely közel esik az anarktiához. Midőn maga a kormány ad példát arra, hogy a jog iránti tisztelet csak frázis: akkor hogyan kívánhatja az egyesektől a jog- és törvénytiszteletet. Pedig azt még a miniszter úr sem vonhatja kétségbe, hogy minden állam fennállására az első biztosítók az alttvalók törvénytisztelete. A mi a törvény iránti tisztelet az egyesre nézve, az a jog tisztelete a törvényhozásra. Az állam fennállására és virágzására szükséges mindakettő. Már most csak arra kellene rámutatnunk, hogy a kath. egyháznak háromféle joga is van saját iskolák tartására: 1. Istentől megadott, 2., történeti, 3., az állambatalomtól is reáruházott pozitív joga. E kérdésben a három egymástól el nem választható, mert ha a hatalom az isteni és történeti jogra nem ad semmit, sőt ezeket egye-

nesen megtámadja: akkor ne várjon tiszteletet a maga pozitív törvényei iránt sem.

Végül az egyházat az államban megillető súlyáról szólnán, csak utalni akarunk a jelenlegi miniszter úr egy nem esekélyebb érdemű és tudású elődjének, (Eötvös br.-nak) szavaira: „Az egyház szabadsága legfőbb, egyedüli, rendíthetetlen, erkölcsi biztosítéka az állam egyes részei önállóságának, az egyetemesség anyagi hatalma ellenében.“ (A XIX. század uralkodó eszmái . . .)

E szavak nagyon is megszívlelendők s ezek értelmében az államban épen az egyház erősítésére s nem gyöngítésére kellene törekednie, vagyis más szóval mindaddig, a míg az egyház magasztos hivatásának meg tud felelni a nevelés és oktatás terén: az ifjúságot még fokozottabb mértékben kellene rábíznai. Hat nem felelt meg talán eddig feladatának? A miniszter úr szerint nem s ezért félti a nemzeti kulturát a hazafiatlanságot a kath. iskoláktól.

Úgyan! ugyan! Hát a míg állami iskolák nem léteztek, csupán egyháziak, hazafiatlan volt a magyar?

Vajjon azok az egyházi és világi nagyok, kik a magyar államot századokon át szilárdíták és védelmezték, állami iskolában tanultak-e? Dehát ne beszéljünk, ne magyarázgatunk, a miniszter úr elég tudós, hogy a mi felvilágosításainkra ne szoruljon — e helyett fűszünk a szög fejére s mondjuk meg, miért tartják a kath. iskolákat veszedelmeseknek. Azért, mert a patetizozott szabadelvű elemek a választékosösségtől, a feszüllettől, a szent bepektől úgy félnek, mint az ördög a fönjéntől. Már pedig épen ezeknek az elemeknek gyermekei lépik el legnagyobb mértékben az olesó és humánus kath. iskolákat s ezeket a csemetéket féltik a legszentebb nevek tiszteletes említésétől is. Am féltsék, jassuk van hozzá, de már az ősi jogok elvételeéhez nincs joga senkinek, még a hazafiatlanok és istentelenek érdekében sem. Tessék rázorítani ezeket az elemeket, hogy csináljanak a maguk szája ize szerinti iskolákat maguknak, mi eleve biztosítjuk őket s a kormányt is, hogy fiaikat nem küldjük oda. Mi katolikusok csupán egyet kötünk ki, hogy a jövőnek eme iskolái ne a kath. tanulmányi alapról tartassanak fenn.

Bizony a vádaskodások helyett más, nagyon fontos dolgokra lehetett volna kiterjeszkedni. Ma az oktatás mindhárom fokán irtózatatos fejlettség, bábeli zűrzavar uralkodik. A közoktatásügyi miniszterektől évek óta halljuk, hogy ezt meg ezt tervezik, ezt meg ezt tanulmányozzák, s most is csak a tervekről, a tanulmányozásokról szólhatat a miniszter, de nem befejezett tényekről is. Az igaz, hogy egy nem egyedül az ő hibája, talán legkevésbé az övé. Ez alkalommal csak két dologra akarunk megjegyzést tenni, a népoktatásnál a tantellügyelőségre, a közép- illetve felső oktatásnál a tanárképzésre. Mi úgy gondoljuk, hogy ideje volna már a tantellügyelőséget nem oiyau állásnak tekinteni, melylyel a kiérdemesült korteseket jutalmazták meg vagy a végzett főideszrakat segítik elérhető állapotba. Igaz, hogy a közmondás szerint, a kinek lsten hivatalt adott, eszet is ad hozzá, de mi megfordítva szeretnők látni, úgy t. i. hogy az észhez és képzettséghez adják a hivatalt. Szóval szakszerű, pedagógiai képesítést kellene kívánni a tantellügyelőköt s az állást kiválóbb tanítók számára előleptéréstől tartantani.

A tanárképzés reformjáról is már évek óta hallunk, még

sines sehol semmi. Pedig ez sokkal fontosabb lett volna, mint a tantervizio, mert világos dolog, hogy a gyakorlatlan és didaktikailag eléggé nem képzett tanár a világ legjobb tanterve mellett sem ér el kellő eredményt, míg ellenben a képzett tanár a rosszat is feltudja használni. Ma pedig a középiskolai tanárjelölt az egyetemen egy csomó szülke, tudós teóriát megemészt, de mikor bekerül az iskolába, teljesen ismeretlen talajon érzi magát.

Két-három év kell hozzá, míg folytonos önfgyelem, tanácsok hallgatása után művészetének titkait elsajátíthatja. Úgy van, miutha valaki könyvből, az eset forgatása nélkül akarná megtanulni a festészetet. Ismeri a világ összes pedagógusainak rendszerét, a böleselöket, a filológusokat, de hogy miként kell a gyermek nyelvén beszélni, a gyermekkel valamely elvontabb dolgot megértetni: ahhoz a kezdő nem ért. Szóval a tanárképzés gyökeres reformja előbbre való minden egységes jogosítású iskolánál a tanterviziónál.

+

A három gyöngy.

— Louis Coloma regéje. —
Fordította *Prokupek Sámuel*.

Az ország egyik elrejtett zugában élt egy szegény, de boldog házaspár. János és Margit. E jó emberek szerettték Istent és törvényei szerint éltek. Midőn a karácson közelgett, elhatározták, hogy kis leányukat, Elzát szép karácsonfával üdvendeztetik meg. Elza akkor három éves volt; ő volt szülőinek egyetlen gyermeke, kivel Isten boldog házasságukat megáldotta.

December 24-én János az erdőbe ment, hogy fenyőfácskát hozzon, a melyet aztán csillogó aranypapírral, gyertyácskákkal, játékszerekkel beagassanak.

Aznap nagy hó esett: az utak, ösvények eltűntek a vastag, fehér rétegek alatt, melyek mint valami vakító lepel, az egész vidéket befödtek.

János, a fenyőfácskával kezében, vigan lépdelt hazafelé; egy boldogító belső érzés mosolyt csalt ajkaira, midőn azon meglepetésre gondolt, melyet szeretett gyermekének készíteni szándékozott. Azonban az útnak egy meredek helyén lába kicsuszamlott, szédülve bukott le a borzasztó mélységbe, melynek fenekére egy hegyipatak habjai rohantak a völgy felé. Három földmives, kik a közelben dolgoztak, látta a szerencsétlenséget és segélyére sietett. De későn érkeztek; az áradástól megdagadt patak vize ellenállhatatlan erővel ragadta magával a szerencsétlent, kinek utolsó szava „Jézus” volt s ki végső erejével, mintegy végső emlékezőst gyermekére, a fenyőfácskát szívéhez szorította.

Ezalatt Margit férjének hosszú kimaradása miatt nyugtalanodni kezdett, s Elzácskát lefektette, megigérvén neki, hogy 12 óra előtt felébreszti, hogy az isteni kisednek ajándékát még idejekorán elfogadhassa.

Elza már sokáig aludott, boldog mosolylyal ajakán, midőn a plebános és a rokonok a háza léptek, hogy a

szegény Margitot a borzasztó szerencsétlenségről, mely férjét érte, tudósítsák.

A szegény nő leroskadott gyermekének bölesője mellé, könnyei szünet nélkül gyermekének arcára csorgottak. Erre felébredt Elza és nem is sejtve azt, hogy ő már most árva lett, mosolygó szemekkel nézett anyjára.

„A sz. éjszaka már elérkezett?” kérde anyjától.

„Rossz éjszaka” válaszolta anyja zokogva, „gonosz éjszaka”. Villámgyorsasággal tűnt el a mosoly a gyermek arcáról és keserves sirásra fakadt. De ez a sirás nem volt az a hangos, nyom nélkül elvonuló sirása a gyermekkorak, hanem az a csendes sirása az érettebb kornak, mely az arcon mély nyomokat szokott maga után hagyni. Gyöngye szíve sejtette, hogy árva lett.

Férjének halálával a boldogság örökre eltűnt Margit házából. A fájdalom lassankint aláásta egészségét, s mivel a munkához szükséges ereje eltűnt, megtakarított csekély vagyona is lassankint elfogyott. Midőn így elsoványodva, elerőtlenedve a helység piacára ment, hogy szegényes ételmi szert bevásároljon, az emberek suttogva beszéltek:

„Margit sem fogja sokáig vinni . . . mi lesz akkor a szegény kis Elzából!”

A gyermek azalatt testileg és lelkileg szépen fejlődött s a menyire tehetta, gyöngéd szeretetével enyhítette anyjának fájdalmát. Az iskolában mindig első volt s Margit születésnapján kipirult arccal, lesütött szemekkel hozta ajándékát, egy pompás csipkét és néhány pár gyapju harisnyát, melyeket ő kötött.

A szegény özvegynek szemében két nagy könyvecspp tűnt fel. Gyermekét szívéhez szorította és zokogás között szölet:

„Isten áldja meg kezeidnek munkáját, kedves leányom, de ne feledd el soha, hogy a valódi bölesőség Isten szeretetében áll, hogy a legjobb munka az, melyet az erény szentel meg.”

Elza szépségében volt valami komoly, szigorú vonás. Ajkai rózsásak voltak, haja aranyárga; arckinyomata szerény, nagy kék szeméből valami földöntúli, mennyei sugárzott ki, majdnem csillogott beülnök a tisztaság és szép lélek.

Közelgett az idő, midőn Elza az első sz. áldozáshoz járul. Ezen nagy nap előestéjén Elza is elment társaival a templomba, hogy a plebános utasításait meghallgassa és a töredelem szentségéhez járuljon.

A többi leánykak, gazdag szülők gyermekei, a nagy napra fehér ruhát kaptak kék szalaggal, csak a szegény Elzának nem jutott honnan; régi, kopott ruhájával kellett az oltárhoz járulnia, sőt meztitab, mert cipője sem volt. A szegény gyermek érezte azt a szomorúságot, mely mint egy árnyék vonult az égies gondolatok közé, melyekkel szíve tele hasonlóan abhoz, midőn a mérges gígyó a virágok közé volt. Megrémülve fordult a Boldogságos Szűz képe felé s összetett kezekkel kérte segítségét a rossz gondolatok ellen.

Midőn Elza este aludni készült, így szólott anyjához:

„Mily rossz vagyok én édes Mama, az imént azt kívántam, hogy én is, mint a többi gyermekek holnap fehér ruhában járulbassak a sz. áldozáshoz.”

Az anyja szomorúan válaszolta:

„Magának fehér ruhát kívánni, még nem bűn, szegény leányom. Csak akkor lenne bűn, ha irigykednél s boszankodnál azon, hogy a többieknek van.”

„De én nem vagyok irigy s nem boszankodom“ válaszolta Elza anyjának szomszéd nézve; „de a fehér ruha a kék szalaggal öh de szép!“ . . .

„Ne szégyeld magad azért, hogy szegény vagy, gyermekem“, szólott az anya gyermekét homlokán csókolva. „Nem látod, hogy Jézuskának lábai is meztelenek? . . . Ruhácskája is barna, mint a tiéd, szalag helyett csak egy kis kenderkötöcskét látsz rajta . . .“

Elza imádkozott atyjáért, aztán elaludt, kezével anyjának kezeit szorongatván. Anyja sokáig nem tudott aludni s hallotta mint szólott gyermeke álmában mosolygva:

„Krisztuskának is meztelenek a lábai . . . ruhácskája barna mint az enyém és foltos . . .“

Elza azt álmodta, hogy őt az almafához vezették, mely a ház háta mögött állott. A fa törzséhez támaszkodva látott ott egy csodaszép szép fiút, ki szebb volt az angyaloknál. Fehér ruhája fényt terjesztett maga körül, mely a szemnek olyan jól esett; leheltetének illata kellemesebb volt az ibolyák illatánál. Kezein és lábain seb nyomok voltak, nyakán aranylánc csilgított három drágakövel közepén, melyek fénypompában csillogtak, mintha a szivárványtól rabolták volna el; az egyik zöld volt, zöld mint a tavasznak első füve, a másik piros volt, mint a lemenő nap fénye, a harmadik kék, mint a tiszta égbolt. Elza leszakította a fáról a legszebb almát és térdén állva nyújtotta át a fiúnak. Ez kezét a kis árva fejére tette, mintha megakarná áldani s mosolygva fogadta el az almát. Elza érzé mint azonult át egész lénye ezen érintés által az isteni gyermek lényéhez hasonlóvá. Látta, mint változott át barna foltos ruhája hófehér köntössé, látott nyakán láncot, és azon három gyöngyöt, hasonlókat azokhoz, melyek a fiú nyakán csüngtek.

És ugyanakkor édes, a hátra hangjához hasonló hangon hallotta énekelni!

„Az igaz lelkeknek öltönye:
Hit, remény, és szeretet.“

Elza szívében eddig ismeretlen gyönyört érzett. Lassan felnyitá szemét és látta lábánál édes anyját, ki leánykájának köntösét megfoldszatván a munkaközben elaludt. A hajnal félhomályt terjesztett a szobában, a templom harangjai jelezték a nagy ünnepet, a toronyból az Isten dicséretét hirdetvén.

Eiza anyjára hajolt le és nagy rémületére észrevette, hogy halotti sápadtság üt anyjának arcán. Lélegzése nehéz, inkább hörgeshez hasonló. Megragadta kezét és aggályos hangon szólott:

„Anyáskám . . . anyáskám. Mi bajod van?“

„Semmi, semmi gyermekem“ válaszolta ez nyugtalan álmából felriadván, „jer menjünk a templomba, a harangok már szólítanak.“

Fel akart emelkedni, de erőtlenség gyermekének ágyára hanyatlott le.

„Rosszul vagy mama?“ kiáltott fel Elza anyja mellett térdre esvén. „Maradj csak cseadesen itthon édes anyáskám. Elmegyek én egyedül a templomba és ha eljön hozzám Jézuska kérni fogom őt, hogy anyáskámnak adja vissza egészségét.“

Ezen szavakat mondván a szegény gyermek keserű könnyeket hullatott.

„Nincs semmi bajom, kedves gyermekem“ szólott az anya, „együtt megyünk a templomba, mert a világnak semmi

kincséért sem engedném elrabolni tőlem életemnek legszebb pillanatát.“

Egymást támogatva elmentek a templomba. A templom szerény kis templom volt, közepén emelkedett az egyszerű oltár, telette a Szűz Anya képével. Az oltártól minden oldalon zöld füzérek, virágok, lombok voltak felszegezve s az Oltári szentség előtt 6 gyertya égett.

Az első áldozásra a leánykák már mind megjelentek, mindnyájan fehér ruhákban kék szalagokkal. Végre Elza is elérkezett foltos ruhácskájában, meztelen lábakkal és az utolsó helyet foglalta el. Leszeggett szemével s mellén keresztalakba helyezett kezeiskével hasonlított valami, az égből leszállott lényhez.

A sz. szertartás megkezdődött. Megszólt az orgona, a töményfüst ég felé szállott, mintha a gyermekek imáinak az égbevezető útát kívánta volna megmutatni. Mint a többiek, úgy Elza is az oltárhoz lépett, hogy az Úr testét magához vegye. Minden jelenlevő részvétellel nézett foltos ruhájára, meztelen lábaira.

Anyja szíve mélyéből imádkozott, de szemei leányát követték.

Es ime egyszerre szemei mintha megnagyobbodnának, kezét szívére teszi, mintha azt a szétrepedéstől kívánná megővni. Látja, hogy gyermeke azon percében, a melyben az Úr sz. testét magához vette, fehér ruhát öltött magára, mely tündöklésben mindnyájoknak teher ruháját felülmuta; lát gyermekének mellén arany nyakéket, melyen három szép drágazó tündöklött, az első kék, a második zöld, a harmadik veres színű. Az oltár felé terjeszté ki karjait és örömtelt hangon felkiált:

„Ki ruházta fel gyermekemet oly szép ruhával, melyhez hasonló csak az igaz lelkek ruhája lehet a föltámadás után?“

Alig hogy ezen szavakat kimondotta, erőtlenség rogyott össze.

Néhány szomszédasszony oda sietett s az élettelen testet hazavitték.

Midőn Elza a templomból kilépett, még semmit sem tudott a történetekről; senki sem gondolt a szegény árvával. A templom ajtajánál, egy kőből szép gyermek állt, fejét egy keresztet támasztotta, mintha nyugodni akarna. Haja, mely hátul vállaira omlott, a nazareusok szokása szerint a homlokán ketté volt választva.

(Folyt. köv.)

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Hamvazó szerdán** a hamuszentelés szertartását Püspök úr ő méltósága végezte. Úgy e magasztos szertartáson, mint a szentmisén szépszámu ájtatos közönség vett részt.

— **Fogarasy Mihály élete.** Boldogemlékü Fogarasy Mihály püspök, kinek neve évszázadokon át tenmarad az általa alapított nőzárdaiban és plebiáikban, végrendeletének 13. pontjában 1000 forintot hagyott dr. Lites Károlynak abból a célból, hogy püspöki működésének történetét írja meg. A mint tudjuk, néhai Eltes Károlyt eleget is tett e megbízatásnak és azt kéziratban hátrahagyta. Azt szeretnők most tudni, mi történt e kézirattal?

— **Eltes Károly szent beszédei.** Eltes Károlynak kéziratban maradt szentbeszédei rokonaitól egy három papból álló bizottság vette át sajtó alá rendezés végett. Azt kerdeszi lapunk utján egyik munkatársunk: vajlon látnak-e azon szentbeszédék valaha napvilágot?

— **Adományozás.** Gyulafehérvár sz. kir. város 1000 frtot utalt ki a múlt évben a Hunyadi-szobor költségeire s ugyanannyit vett fel költségvetésében e célra a folyó évre nézve is. — A gyulafehérvári volt várközség vagyonát kezelő bizottság 50 frtot utalt ki az apulumi asatások költségeire.

— **Konverzió.** Folyó év február hó 20-án tértek vissza a róm. kath. egyház kebelébe Hamar István és neje Szánthó Anna, ugyszintén Hamar Sándor és neje Simon Ágnes ev. ref. vallásu radnóthi lakosok: kiskoru gyermekeikkel. *Pethő János* új házasa, *Kézdí-Szentlélek*en febr. 19-én a hely. hitvallásról a róm. kath. egyház kebelébe visszatért.

— **Küigazítás.** Az erdélyi papi nyűgdíj alapba 1896-ik évben történt beüzetéséről — ez évi II. számú püspöki körlevélben — közölt kimutatás helyesbítése: XIV. szolnoki esp. kerületben Paál György bány. váralyai lelkész fizetett 20 frtot; XVI. udvarhelyi esperesi kerületben Bodosi Lajos gym. tanár fizetett 20 frtot; Keith Károly főgymn. tanár fizetett 15 frtot.

— **Zola elítéltetése.** Zola Emilt a „Gyulafehérvári Hirlap”-nak nagy bánatára — dacára az elköltött 10 milliónak — egy évi fogságra és 3000 frank pénzbüntetésre ítélték.

— **A „Gyulafehérvári Hirlap”** vagy az oklatan érzékenykedés. Lapunk múlt számában „A hét” c. rovat végén zárójel közt lenyomattuk a fent nevezett újság címét a Zola nevével ártatlan kapcsolatba hozva. A fent nevezett újság I-je e miatt felelősenkedés és jónak láttu lapunk illető rovatának vezetőjét először megvádolni, másodszer megfenyegetni. Azt állítja, hogy illető rovatunk vezetője (+) a fent nevezett újságot „kvalifikálatlan támadásokban” részesítette. Ez a nagyvási hóbortnak első jele, mert legjobb tudásunk szerint illető munkatársunk a lapunkhoz beadott kézírataiban a Gy. H. érzékeny nevét csupán egyetlen egyszer (a múlt számban) írta le, miből következik, hogy *támadásokra* nem méltathatta. Azzal vádolja továbbá I. rovatvezetőnk, hogy a néhai való „Gyulafehérvári Közéletben” „dörgő frázisokkal teli, roppantul *liberalis* cikkeit írta és a legszigorúbban elítelve kárhoztatta azt a sötét előítéletekkel teljes klerikalizmust és gyalázatos antiszemitizmust, a mitegy nemely papi lapok favorizálauk.” Ezekre nézve rovatvezetőnk kijelenté: 1. Ő mai napig is *liberalisnak* vallja magát, de nem olyan értelemben, mint a hogy azt I. szeretné, hanem a szó igazi, eredeti jelentésében; 2. Ha I. rovatvezetőnk más helyt írott cikkeiből csak egyetlen mondatot mutat ki, mely *klerikalizmussal* vagy *antiszemitizmussal* foglalkozik: akkor rovatvezetőnk felajánl neki társadása jutalmul 10 aranyat, ellenkező esetben pedig azt, a mi a hazug és rágalmozó embereket illeti. — Majd így fenyegetőzik I.: „Gondoskodni fogunk arról, hogy ez a kissé kompromittáló összehasonlítás (t. i. a Gy. K.-ben és *Közművelődés*-ben közölt cikkek közt) az összes illetékes köröknek tudomására jusson.” Ezt a szivességet munkatársunk köszönettel fogadja, mert irasait mindig helyt áll s legalább az illetékes körök is fogják tudni, hogy a közügyet igyekezett így is szolgálni. Végül I-nek eme harcias kijelentésére: „Most aztán . . . pax aut bellum” — rovatvezetőnk azt feleli, hogy I-vel, ki-nek *miséget* igen jól tudja sem pax-ban, sem bellum-ban nem akar lenni, mert amarra nem érdemes, emerre meg igen gyöge. Egyébiránt kijelenti munkatársunk, hogy a terrorizáló támadás hangjához s a támadóhoz is illő érdemleges választ majd kellő helyen adja meg.

— **Meghívó XIII. Leó pápa ünnepére.** A gyulafehérvári róm. kath. főgymnasium tanári testülete és

ifjusága fűti hódolata és ragaszkodása jeléül Szentséges Atyánk XIII. Leó Pápa aldozó papságának hatvanadik, megkoronázásának huszadik évfordulója alkalmából hálaadó istentisztelet után 1898 márc. 3-án d. e. 10 $\frac{1}{2}$ órakor a Hungária szálló disztermében zártkörű ünnepet rendez, mely alkalommal kegyes adományok köszönettel fogadtnak. A műsor a következő: 1) Pápai Hymnus, előadja a főgymn. vegyeskara. 2) Az egyház élete, írta Kemenes Ferencz, szavalja Burger Arthur VIII. oszt. tanuló. 3) Hymnus Köleseitől: előadja a főgymn. vegyeskara. 4) Alkalmi felolvasás, tartja Bálinth György főgymn. tanár. 5) A magyar ifjuság üdvözlő dala a pápához: szövegét írta Bálinth György, zenéjét szerzette Resch L. György, ének- és zenetanár; előadja a főgymn. vegyes kara. 6) Oda XIII. Leóhoz, írta és szavalja Fejér Gerő főgymn. tanár. 7) A magyar zászló hűség, induló, írta Platon; előadja a főgymn. zenekara.

— **Meghívó Szentséges Atyánk XIII. Leó pápa gyémántmiséje és megkoronázásának 20. évfordulója alkalmából 1898 évi március hó 3-án a nagyszabani kir. kath. Teréz-árvaházban tartandó ünnepélyre.** Műsor: 1. „Ünnepi nyitány”, írta Dományáncz Péter, intézeti zenetanár, előadja az intézeti növendékek zenekara. 2. „Péter filérek”, Mindszenti Gedeontól, sz. valják Bartalis Géza és Buczy Ferenc, VI. elemi osztályos növendékek. 3. „Gyulj fel gyémántoltár!” írta Dományáncz Péter, zenetanár, előadja a gym. növendékek ének- és zenekara. 4. „XIII. Leó pápa”, élet és jellemrajz, felolvassa Prokupek Sámuel, terezárvaházi igazgató. 5. „Pápai hymnusz”, éneklik az elemi iskolás növendékek. 6. „Nagy Leó és Attila”, írta és szavalja Pál Gábor, VII. gym. oszt. növendék. 7. Ünnepi induló”, szerzette Dományáncz Péter, zenetanár, előadja az intézeti növendékek zenekara.

— **A sz. ferenczerendi nővérek nagyszabani intézetében püspök úr ő méltósága által előirt Leó-ünnepélyt március 3-án a következő műsossal tartják meg:** 1.) „Örömhangoz” Ketterer-től, 4 kézre, zongorán előadják: Fejér J. és Végler A. 2.) Ünnepi beszéd, tartja az igazgató. 3.) „Leó hymnus” Beier-től, előadja az énekkar. 4.) „XIII. Leó pápa jubileumára” Scala Nándortól, szavalja: Szabó L. 5.) „Péterfillérek” Mindszenty Gedeontól, szavalja: Svégel M. 6.) „Üdvözet” Hummeltől, 4 kézre, zongorán előadják: Lőrinci E. és Nagy R. 7.) 5 élőkep a pápaság történetéből: a) megváltás és az egyház alapítása. b.) A pápaság alapítása. c.) Az egyház örök főnmaradása. d.) Az egyház és Magyarország védasszonya. e.) Hódolat XIII. Leó pápa előtt. 8.) „Pápai hymnus” Zsaskovszkytól, előadja az énekkar.

— **A gyulafehérvári róm. kath. elemi finis-kola** szentséges atyánk XIII. Leó pápa megkoronázásának XX. évfordulója alkalmából 1898 márczius 1-én délelőtt 1 $\frac{1}{2}$ órakor a IV. osztály te. mében iskolai ünnepélyt tart, melyre a t. szülöket és a nevelésügy barátjait tisztelettel meghívja az igazgatóság. Péter-fillérikül szánt kegyes adományok köszönettel fogadtnak. Műsor: a) Pápai Hymnus. (Ének.) b) XIII. Leó 20 éves pápai jubileumára. (Szavaiat.) c) Mire tanit minket XIII. Leó pápa? (Felolvasás.) d) „Jó atyánkért esedeklünk.” (Solo harmonion kisérettel.) e) Magyar tanuló ifjak üdvözlő dala XIII. Leó pápához. (Szavaiat.) f) „Hol szent Péter sirba téve.” (Ének.)

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: **Kóródy Péter dr.**
Szerkesztőtársak: **Bálinth György, Péter János dr., Wagner Sándor, Zlamal Agoston.**

Nyomatott Papp Györgynél püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.